

ทฤษฎีและหลักกฎหมายอาญา
Thories and Principles of Criminal Law

ผศ.ดร.อัศกร ไชยพงษ์
คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คำอธิบายรายวิชา

- ทฤษฎีและแนวความคิดในการกำหนดความผิดทางอาญา ลักษณะของกฎหมายอาญา การตีความกฎหมายอาญา ประเภทของความผิดอาญา โครงสร้าง ความรับผิดชอบในทางอาญา ทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษ ประเภทของโทษทางอาญา

ทฤษฎีและแนวความคิดในการกำหนดความผิดทางอาญา

- แนวคิดการกำหนดความผิด
 - หลักนิติธรรมในกฎหมายอาญา
 - กฎหมายอาญาต้องไม่มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นโทษ
 - กฎหมายอาญาที่ตีต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับความผิด
 - กฎหมายอาญาที่ตีต้องบัญญัติโดยองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมายและตามกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติไว้
- วิวัฒนาการของการกำหนดความผิด
 - การใช้เกณฑ์ทางศีลธรรม
 - การใช้เกณฑ์ทางสังคม
 - การใช้เกณฑ์ทางกฎหมาย

การกำหนดความผิดอาญาในระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์

- ระบบ Common Law ประเทศอังกฤษ
 - รูปแบบของกฎหมายในประเทศอังกฤษ
 - หลักกฎหมายจากคำพิพากษา (Precedent)
 - พระราชบัญญัติ (Act)
 - กฎหมายสหภาพยุโรป (European Union Law)

รูปแบบของกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาในประเทศอังกฤษ

- ความผิดอาญาที่วางหลักโดยศาล (Common Law Offence)
 - คดี Rex V. Manlly (1930)
 - คดี Shaw V. Director of Public Prosecution (1962)
- ความผิดตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือความผิดที่มีกำหนดไว้โดยฝ่ายนิติบัญญัติ (Statutory Offence)

ระบบ Civil Law ประเทศฝรั่งเศส

- รูปแบบของกฎหมายในประเทศฝรั่งเศส
 - ประเทศกฎหมาย (Codes)
 - กฎศีกา
 - ชื่อบังคับ
 - จารีตประเพณี
 - คำพิพากษาของศาล

รูปแบบของกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาในประเทศไทย

- ความเป็นมาของกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาในประเทศไทย
 - สมัยก่อนรัตนโกสินทร์
 - สมัยสุโขทัย
 - กฎหมายลักษณะโจร
 - กฎหมายมังรายศาสตร์
 - สมัยกรุงศรีอยุธยา
 - พระอัยการลักษณะโจร
 - พระอัยการลักษณะวิวาท่าตีกัน
 - พระอัยการลักษณะอาญาหลวง
 - สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (สมัยรัชกาลที่ 1-4) / สมัยรัชกาลที่ 5

รูปแบบของกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาของไทยในปัจจุบัน

- ประมวลกฎหมายอาญา
- กฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาอื่น
 - พระราชบัญญัติ
 - พระราชกำหนด
 - ประกาศคณะปฏิวัติ
- เกณฑ์ในการเลือกรูปแบบที่กำหนดความผิดอาญา
 - การกระทำนั้นควรเป็นความผิดอาญาหรือไม่

ถึงตอนนี้ ควรจะสังเกตได้ว่า...

- การกระทำผิดอาญา กับ การละเมิดกฎหมายที่ประมุขมิ บางครั้งเกี่ยวข้องกัน บางครั้งก็ไม่เกี่ยวข้องกัน
- ศิลปินตัว ได้รับคุ้มครอง บางตัวไม่ได้รับ
- และมาตรฐานทางสังคมก็มีความหลากหลายและเป็นพลวัต
- เช่น บุหรี่เคยหลอ แต่ปัจจุบันกลายเป็นอันตราย
- เช่น ความรักเคยเป็นเรื่องของหน้าที่และครอบครัวกลายเป็นเรื่องส่วนตัวโดยแท้

ปัญหา คือ...

- ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ การกระทำใดบ้างที่ควรจะถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญา และการกระทำใดไม่ควร
- โดยต้องไม่ลืม อัตลักษณ์ของกฎหมายอาญา คือ เป็นการใช้อำนาจรัฐที่ละเมิดสิทธิคนรัฐธรรมนุญ, เป็นโทษที่รุนแรง, เป็นโทษที่มีตราบาป-ความชั่ว, เป็นกลไกที่ใช้เฉพาะในเรื่องที่สำคัญที่สุดเท่านั้น ฯลฯ
- การกระทำหลายอย่างไม่ได้ “ชั่วร้าย” ในตัวเอง หรืออาจมองต่างมุมได้

การกำหนดความผิดทางอาญา

- เริ่มไว้ก่อนว่า กฎหมายอาญาเป็นเหมือนยาแรง ที่หากใช้พร่ำเพรื่อ ร่างกายจะพัง และจะค่อยๆ ทยอยอื่นๆ ไปซะหมด
- เพราะในทัศนะของสามัญชน “กฎหมาย” กับ “กฎหมายอาญา” แขนงไม่ต่างกัน และกฎหมายอาญามีพื้นที่กับชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก หากบังคับใช้ไม่ดี กฎหมายและรัฐจะสูญเสียความชอบธรรมทั้งระบบ
- “หากรัฐจะมุ่งควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมโดยใช้กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือ โดยไม่พิจารณาถึงประสิทธิภาพและความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายอาญาแล้ว กฎหมายจะให้ความหมาย ขาดความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ประพฤติมิชอบมีโอกาสดแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองจากกฎหมายเหล่านี้ หรือหากมีการใช้บังคับกฎหมายซึ่งมิได้มีการบังคับใช้เป็นเวลานาน ผู้ถูกใช้บังคับจะเกิดปฏิกริยาเพราะถือ ว่าถูกเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กฎหมายกับชุมชนเสื่อมไป”

Limit of Criminal Sanction

- เบียร์ทเซอร์ ว็อนเฮร์ดท์ ย้ำถึงงานของ เฮอริช เบ็ค และ แพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) ที่วางหลักไว้ 6 ประการ ในการกำหนดให้การกระทำใดสมควรควบคุมด้วยกฎหมายอาญา
- การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจในชุมชนกว่า การกระทำที่กระทำความผิดต่อสังคม และผู้ชนส่วนมากมิได้โทษภัยแก่กระทำความนั้น
- หากจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดทางอาญาแล้ว ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การลงโทษ
- หากจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาแล้ว จะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่เลวร้ายกว่าอีกต่อไป
- หากจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาแล้ว ต้องมีการใช้บังคับกฎหมายนั้นอย่างสมภาคและเท่าเทียม
- หากจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาแล้ว รัฐจะต้องมีขีดความสามารถในการจัดการความยุติธรรมที่เพียงพอภาคละบริษาย
- หากจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาแล้ว ต้องพิจารณาได้ว่าไม่มีวิธีการอื่นๆ ยี่สิบห้าในการควบคุมพฤติกรรมดังกล่าว

การมีฉันทามติร่วมกันว่าการกระทำนั้นกระทบกระเทือนต่อสังคม และไม่ควรถูกให้อภัย

- การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดในหมู่มากกว่า เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่มากมีได้ให้อภัยแก่การกระทำนั้น
- จะเป็นความผิดอาญาได้นั้น ต้องไม่อิงตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจ หรือแค่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- ต้องปรากฏอย่างชัดเจนด้วย ว่าการกระทำนั้นกระทบต่อสังคม
- และการกระทำนั้นๆ ต้องร้ายแรงพอที่สังคมจะไม่ให้อภัย
- หรือ อีกนัยหนึ่ง คือ สังคมต้องเห็นว่าเป็นการกระทำที่น่าตำหนิ และมีความชั่วร้ายอยู่

เกี่ยวกับ ความชั่วร้าย... และการไม่ได้รับการให้อภัย

- กรณีของความผิดพื้นฐาน เช่น การลักขโมย ลักทรัพย์ ฯลฯ ย่อมมีความชัดเจน แต่...
- การมีความรักระหว่างผู้เยาว์กับผู้ใหญ่ โดยครอบครัวยกเว้น เป็นความชั่วร้ายหรือไม่?
- การมีความรักกันระหว่างคนที่แต่งงานแล้ว แบบมือที่สามเป็นความชั่วร้ายหรือไม่?
- การสูบบุหรี่/กัญชา เป็นความชั่วร้ายหรือไม่?
- การทดลองผลิตกัญชาในสัตว์ เป็นความชั่วร้ายหรือไม่?
- อย่าลืมว่า การกำหนดความผิดทางอาญา ต้องเกี่ยวกับสังคมโดยรวม ไม่ใช่แค่สมาชิกของเรา

Smoking in Liberal Sense

